

การป้องกัน เด็กและเยาวชนจากการพนัน

ศูนย์ข้อมูลนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาจากการพนัน
มูลนิธิสตรี - สฤณีวงศ์

ข้อเสนอเชิงนโยบาย การป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนัน

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สิงหาคม ๒๕๕๖

จำนวนพิมพ์

๑,๐๐๐ ฉบับ

จัดพิมพ์โดย

โครงการขับเคลื่อนสังคมและนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาการพนัน
มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

สนับสนุนการจัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

การป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนัน : สถานการณ์และข้อเสนอเชิงนโยบาย

นิยาม

เด็กและเยาวชน

พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ และ พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ความหมายของ “เด็ก” ไว้ตรงกันว่าหมายถึง **ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี**^๑ ในส่วน “เยาวชน” นั้น ให้ความหมายอันเป็นสากลซึ่งกำหนดโดยสหประชาชาติ **คือผู้มีอายุระหว่าง ๑๕-๒๕ ปี** ขณะที่ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ ให้ความหมายของเยาวชนว่า คือ บุคคลซึ่งมีอายุ ตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

รายงานการสำรวจเด็กและเยาวชนครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ^๒ ระบุว่าเด็กและเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน ๒๔ ปี มีประมาณ ๒๔.๗ ล้านคนเป็นชาย ๑๒.๖ ล้านคน (ร้อยละ ๕๑.๑) และหญิง ๑๒.๑ ล้านคน (ร้อยละ ๔๘.๙) ประกอบด้วยเด็กเล็ก (๐-๕ ปี) ร้อยละ ๒๒.๒ เด็ก (๖-๑๗ ปี) ร้อยละ ๔๘.๑ และเยาวชน (๑๘-๒๔ ปี) ร้อยละ ๒๙.๗

ขณะที่ข้อมูลคาดประมาณด้านประชากรของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ระบุว่า ในปี ๒๕๕๖ ประเทศไทยจะมีเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ ๐-๕ ปี) ประมาณ ๕ ล้านคน และเด็กวัยเรียน (อายุ ๖-๒๑ ปี) ประมาณ ๑๔ ล้านคน

การพนัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๓ ให้ความหมายของการพนันว่า หมายถึง การเล่นเอาเงินหรือสิ่งอื่นใดโดยอาศัยความฉลาด ความชำนาญ เล่ห์เหลี่ยม ไหวพริบ และฝีมือ รวมทั้งโชคด้วย **ขณะที่ความหมายตามกฎหมายนั้น** เนื่องจากพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘ ไม่ได้กำหนดนิยามความหมายของคำว่า “พนัน” ไว้โดยเฉพาะ แต่กำหนดการเล่นที่จัดเป็นการพนันไว้ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติ

นอกจากนี้ยังมีคำนิยามซึ่งเป็นที่ยอมรับในแวดวงการศึกษาด้านการพนันในปัจจุบันว่าหมายถึง “อะไรก็ได้ที่มีลักษณะเป็นธุรกรรมทางการเงิน (financial transaction) ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่ไม่แน่นอน”^๔ ส่วนการพนันที่เล่นกันเป็นการส่วนตัว มีเงินหมุนเวียนไปมา แต่ไม่มีกำไรเกิดขึ้น และไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหารายได้ ไม่ถือว่าเป็นการพนัน ขณะที่การเล่นพนันที่จัดขึ้นโดยองค์กรการพนัน เช่น กาลิโนซึ่งจัดบริการหรือเกมการเล่นในหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาเล่นการพนันถือเป็นการพนัน^๕

ในภาษาอังกฤษนั้น มีมีคำที่ใช้เรียก “การพนัน” โดยรวมอยู่ ๒ คำคือ “gambling”^๖ ซึ่งมีความหมายถึงเป็นการทายผลแพ้ชนะ หรือการวางเดิมพันในผลเกม การแข่งขัน หรือเหตุการณ์ อีกคำหนึ่งคือ “gaming”^๗ หมายถึงกิจกรรมที่กฎหมายรับรองให้ถูกกฎหมาย หรือได้รับการยกเว้นความผิดตามกฎหมายอาญา

^๑ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔ และ พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๔

^๒ สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๑, หน้า ๑๒

^๓ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๗๕๖

^๔ สังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ, เศรษฐกิจการพนัน ทางเลือกเชิงนโยบาย, หน้า ๒.

^๕ สังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ, เศรษฐกิจการพนัน ทางเลือกเชิงนโยบาย, หน้า ๒.

^๖ Glimne, Dan. (2009). Gambling. In Encyclopedia Britannica Online. Available: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/224836/gambling>

^๗ 4 Chuck Humphrey. Gambling law US [Online]. Available: <http://www.gambling-law-us.com/>

ความสำคัญของปัญหา สถานการณ์และแนวโน้ม

๑. เด็กและเยาวชนไทยในวงการพนัน

๑.๑ ข้อมูลจากการศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย โดย ดร. พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ ในปี ๒๕๕๓ ระบุว่าคนไทยร้อยละ ๗๗.๑ เคยมีประสบการณ์เล่นการพนัน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และสัดส่วนของคนเมืองสูงกว่าคนชนบท ในจำนวนนี้เป็นนักพนันที่เป็น **เยาวชนคืออายุน้อยกว่า ๒๔ ปีร้อยละ ๔.๑ หรือประมาณ ๑.๙ ล้านคน** และยังประมาณการจำนวนเด็กและเยาวชนที่เล่นการพนันในปี ๒๕๕๓ ว่ามีจำนวนประมาณ ๒.๘๐๓ ล้านคน^๔ ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยนี้คือกว่าร้อยละ ๖๓ ของผู้ที่มีประสบการณ์เล่นการพนัน เริ่มเล่นการพนันครั้งแรกในขณะที่มีอายุต่ำกว่า ๒๔ ปี โดยนิยมเล่นหวยใต้ดิน สลากกินแบ่งรัฐบาล ไพ่ พนันฟุตบอล และไฮโล ตามลำดับ เหตุผลที่เล่นการพนันเพราะต้องการเสี่ยงโชคและเล่นเพื่อความสนุกสนาน โดยสถานที่เล่นพนันครั้งแรก ๆ คือบ้าน หรือละแวกบ้าน และในสถาบันการศึกษา ข้อมูลนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจของศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน (ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ระบุว่าเด็กและเยาวชนไทยเข้าสู่วงการพนันกว่า ๒,๓๘๘,๐๔๘ คน โดยกลุ่มอายุ ๑๘-๒๔ ปี เคยเล่นการพนันมากถึงร้อยละ ๒๒ ขณะที่กลุ่มอายุ ๑๒-๑๗ ปี เคยเล่นพนันร้อยละ ๑๒ ทั้งนี้ข้อมูลที่น่าเป็นห่วงคือ ความถี่ในการเล่นพนัน โดยกลุ่มอายุ ๑๒-๑๗ ปี เฉลี่ยเล่นเดือนละ ๕ ครั้ง อายุ ๑๘-๒๔ ปี เพิ่มเป็นเดือนละ ๖ ครั้ง

๑.๒ ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนไทยเข้าสู่วงการพนันฟุตบอลมากขึ้น งานวิจัยเชิงสำรวจของหลายสถาบันระบุตรงกันว่า นับจากมหกรรมฟุตบอลโลกตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา กลุ่มเด็กและเยาวชนเข้าสู่วงการพนันฟุตบอลมากยิ่งขึ้น อาทิ ผลการสำรวจพฤติกรรมการพนันบอลของเด็กและเยาวชนปี ๒๕๔๙ โดยสถาบันรามจิตติ พบข้อมูลที่น่ากังวลว่า เด็กประถมศึกษาทั่วประเทศ ๕ ล้านคนติดการพนันบอล ๖.๖๔% หรือประมาณ ๓ แสนกว่าคน ส่วนเด็กมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ๗ ล้านคนติดการพนันบอล ๑๗.๖๒% หรือประมาณ ๑.๑ ล้านคน และเป็นการพนันบอลชนิดขาประจำ การสำรวจพบอีกว่าในการแข่งขันฟุตบอลแต่ละนัดเด็กแทงพนันครั้งละ ๑๐๐ บาทไปจนถึง ๑,๐๐๐ บาท หรือเฉลี่ยคนละ ๑๐๐-๒๐๐ บาทต่อการแทงฟุตบอล ๑ นัด ทำให้มีเงินสะพัดอย่างต่ำนัดละ ๒๐๐-๓๐๐ ล้านบาท ตอกย้ำความรุนแรงของปัญหาจากรายงานผลการเปรียบเทียบการเล่นพนันฟุตบอลของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศปี ๒๕๔๙ กับปี ๒๕๕๐ โดยสถาบันรามจิตติที่พบว่า เด็กทุกระดับเล่นพนันบอลเพิ่มมากขึ้น เฉลี่ยปี ๒๕๕๐ มีเด็กไทยเล่นพนันบอล ๑๓.๘๔% โดยจำแนกเป็นชาย ๒๑.๗๘% หญิง ๘.๘๒ % ผลการศึกษานี้พบว่าภาคที่มีเยาวชนเล่นพนันบอลมากที่สุดคือ อันดับ ๑ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันดับสองภาคเหนือตอนล่าง อันดับสาม กรุงเทพฯ และปริมณฑล อันดับสี่ภาคกลาง และอันดับห้าภาคตะวันออก

ในส่วนของภาคประชาสังคมนั้น จากข้อมูลของเครือข่ายรณรงค์หยุดการพนัน มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว พบว่า มีเด็กและเยาวชนในกรุงเทพฯ ที่เคยมีประสบการณ์ในการเล่นการพนันสูงถึงร้อยละ ๖๔ ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลาย ๔๘ นักเรียนระดับชั้นประถมตอนต้น ร้อยละ ๒๐ นักเรียนชั้นระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๑๙.๗ และนักเรียนชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๑๒.๓ การพนันที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ การพนันฟุตบอล ร้อยละ ๕๒.๐๔ รองลงมา คือ เกมออนไลน์ โดยแหล่ง

^๔ พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ. (๒๕๕๔) การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย. หน้า ๓๑

พนันบอลที่เด็กและเยาวชนนิยมเล่นพนันบอลด้วยมากที่สุด คือเพื่อน ร้อยละ ๓๙.๘๔ รองลงมา คือ โ้โต๊ะ พนันบอล ร้อยละ ๑๘.๗๐ และเล่นพนันบอลออนไลน์ ร้อยละ ๕.๒๙

สาเหตุที่การพนันฟุตบอลได้รับความนิยมไปยังเด็กและเยาวชนนั้น ธนาคม พจนาพิทักษ์และคณะ^๙ ได้ทำการศึกษาทบทวนปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเล่นการพนัน อันได้แก่ สภาพแวดล้อม ครอบครัว แรงจูงใจจากสื่อ การศึกษา การควบคุมบังคับใช้กฎหมาย ฯลฯ พบว่า อิทธิพลของสื่อเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่เล่นพนันสนใจเล่นพนันโดยการใช้อีเมลหรือหนังสือพิมพ์ กีฬาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเล่นพนัน การวิจัยชิ้นนี้ยังได้แสดงความเห็นไว้อีกด้วยว่าในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายบังคับว่าห้ามเขียนข่าวกีฬาในเชิงพนันบอล ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าเมื่อได้รับสารเหล่านี้แล้วจะคิดว่าเป็นแค่เกมกีฬาหรือนำข้อมูลเหล่านั้นไปเล่นการพนัน

๑.๓ ปัจจุบันการพนันออนไลน์เป็นที่นิยมมากในกลุ่มเด็กและเยาวชนในหลายประเทศทั่วโลก บางประเทศอนุญาตให้การพนันออนไลน์บางชนิดได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ขณะที่อุตสาหกรรมพนันมักมุ่งเป้าหมายการโฆษณาไปที่กลุ่มเยาวชนอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี บางเว็บไซต์เปิดให้บริการกู้เงินได้ ทำให้เด็กจำนวนมากเล่นพนันออนไลน์ได้แม้ไม่มีเงินในกระเป๋าก็ตาม อย่างไรก็ตามปัจจุบันสัดส่วนของเด็กไทยยังเป็นกลุ่มที่ติดเกมมากกว่าการพนัน ทว่าการพนันออนไลน์มีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

การพนันออนไลน์ เป็นธุรกิจที่มีความเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๒๐ ต่อปี รายได้ของธุรกิจนี้ทั่วโลกมีการประมาณไว้อยู่ระหว่าง ๒๕,๐๐๐-๓๑,๗๕๐ ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕.๘ ล้านล้านบาทในปี ๒๕๕๗^{๑๐} รูปแบบการพนันออนไลน์ในปัจจุบันที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การพนันฟุตบอลออนไลน์ พนันคาสีโนออนไลน์ และการพนันม้าแข่ง ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้การพนันประเภทนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มาจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็วและสะดวกผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ^{๑๑} ความหลากหลายของเกมและความสะดวกในการเล่นการพนัน รวมทั้งจากพฤติกรรมของวัยรุ่นที่รักสนุกและแสวงหาความตื่นเต้นจากการเสี่ยงโชค และการเลียนแบบเพื่อน

ขณะที่ปัญหาเริ่มรุนแรงขึ้น แต่ระบบการควบคุมและป้องกันยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้มาจากปัญหาสำคัญ ๒ ปัญหาคือ ๑) การขาดเจ้าภาพรับผิดชอบและปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพนันออนไลน์ทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวัฒนธรรม ฯลฯ และ ๒) ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายการพนันของไทยที่ล้าสมัยและการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เพียงพอ เหมาะสม^{๑๒}

๑.๔ ปัจจุบันการส่งข้อความสั้นหรือ SMS เพื่อเสี่ยงโชคกลายเป็นกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทยระบุว่า ช่วงฟุตบอลโลก ๒๐๑๐ (ปี ๒๕๕๓) มีมูลค่าการชิงโชคทาง SMS ของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือในกรุงเทพฯ ถึง ๖๐ ล้านบาท โดยเฉลี่ยแต่ละคนกดส่ง SMS ประมาณ ๒๐ ครั้ง และเสียค่าใช้จ่ายประมาณ ๓๐-๖๐ บาท/คน และจากการสำรวจของเอแบคโพลล์ในปีเดียวกันพบว่า มูลค่าความเสียหายโดยเฉลี่ยที่เกิดขึ้นจากความไม่ตั้งใจในการสมัคร

^๙ ธนาคม พจนาพิทักษ์ และ วิโรจน์ ศรีทริฎฐ. (๒๕๕๔) บทบาทและอิทธิพลของนักพากย์ฟุตบอลและคอลัมน์สตัฟฟุตบอลที่มีต่อการเล่นพนันฟุตบอลของเยาวชน

^{๑๐} วิษณุ วงศ์สินศิริกุล (๒๕๕๔) เกมพนันออนไลน์ : หายนะเกมพนันที่ต้องควบคุม

^{๑๑} ไพศาล ลิ้มสถิตย์. (๒๕๕๔). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าด้วยการป้องกันและควบคุมการพนันออนไลน์

^{๑๒} ไพศาล ลิ้มสถิตย์. (๒๕๕๔). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าด้วยการป้องกันและควบคุมการพนันออนไลน์

บริการส่งข้อความเพื่อเสียงโชคมีถึง ๘๓.๕๐ บาทต่อคน นอกจากนี้ข้อมูลจากเครือข่ายบรรณรักษ์หยุดพนัน ปี ๒๕๕๔ ได้ประมาณการว่าธุรกิจ SMS เสียงโชค มีเงินสะพัดกว่า ๑,๕๐๐ ล้านบาทต่อปี ซึ่งช่วยยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าธุรกิจ SMS สร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับผู้ประกอบการและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาสำคัญคือ การเสียงโชคทางโทรศัพท์มือถือเป็นการเสียงโชคที่ไม่มีการควบคุมหรือควบคุมต่ำ ทั้งยังไม่สามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงในการเสียงโชคได้ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน เนื่องจากการเข้าถึงบริการเสียงโชคผ่านบริการ SMS ไม่ต้องแสดงตัวตน จึงไม่สามารถควบคุมบุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไม่ให้เล่นพนันได้ รวมถึงไม่สามารถเอาผิดกับผู้จัดให้มีการเล่นพนันได้เช่นเดียวกัน^{๑๓}

๒. ผลกระทบของการพนัน

พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้กำหนดประเภทของการพนันไว้ว่าการพนันประเภทไหนที่สามารถเล่นได้และการพนันประเภทไหนที่ไม่อนุญาตให้เล่น ส่วนการบังคับใช้กฎหมายนั้น จากข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓ พบว่าคดีเกี่ยวกับการพนันที่มีประชาชนลักลอบเล่นการพนันแล้วถูกจับกุมมีจำนวนมากเป็นอันดับสาม คิดเป็นร้อยละ ๒๑ รองจากอาชญากรรมที่เกิดจากการประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และการค้ายาเสพติดที่คิดเป็นร้อยละ ๒๙ และร้อยละ ๒๘ ตามลำดับ และยังพบว่าคดีเกี่ยวกับการพนันที่ยื่นฟ้องในชั้นต่าง ๆ ของศาลยุติธรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้น^{๑๔}

๒.๑. ผลกระทบของการพนันต่อเด็กและเยาวชน

๒.๑.๑ ต้นตอสู่อบายมุขอื่น

จากการวิจัยเกี่ยวกับ Epigenetic and gambling addiction ที่ศึกษาพัฒนาการทางสมองของกลุ่มเยาวชน Under Age พบว่าการพนันเป็นต้นตอให้เยาวชนมีโอกาสเข้าสู่อบายมุขอื่น ดังนี้

- การพนันมีส่วนทำให้เด็กมีโอกาสติดเหล้า ๕ เท่า
- การพนันมีส่วนนำไปสู่การติดยาเสพติด ๖ เท่า
- การพนันมีส่วนนำไปสู่ความรุนแรงและการใช้อาวุธ ๖ เท่า
- การพนันมีส่วนนำไปสู่การสูบบุหรี่ ๓-๑๐ เท่า
- การพนันมีส่วนทำให้มีภาวะซึมเศร้า ๔ เท่า และทำให้มีโอกาสฆ่าตัวตายสูงขึ้น
- การพนันทำให้ทักษะในการใช้ชีวิตลดลง
- การพนันนำไปสู่การเป็นหนี้และการก่ออาชญากรรม

ข้อมูลทางสถิติของศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปี ๒๕๕๓ ชี้ให้เห็นลักษณะการทำอะไรไม่เหมาะสมของเยาวชนที่ติดพนัน โดย ๖๑% ปล้นชิงทรัพย์สินหรือล่อลวงเงินจากคนใกล้ชิด ๑๒% ทำร้ายร่างกายคนใกล้ชิด ๙% ชายทรัพย์สินใช้หนี้พนัน ๗% ชายบริการทางเพศ ๖% พยายามฆ่าตัวตาย และ ๕% ค้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมาย^{๑๕}

นอกจากนี้จากการศึกษาสถานการณ์และการป้องกันการลักลอบเล่นการพนันฟุตบอลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยกองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในปี ๒๕๕๓ พบว่า นักเรียน ม.๑-ม.๖ เล่นพนันฟุตบอลถึงร้อยละ ๒๖.๘ โดยใช้เงินสำหรับใช้จ่ายใน

^{๑๓} พงศธร จันทรศมี. ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะประเด็นการเสียงโชคทาง SMS

^{๑๔} สำนักงานศาลยุติธรรม. ข้อมูลสถิติคดี ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๖

^{๑๕} สุธาสิณี ทองลิ้ม. (๒๕๕๔) ทำไมต้องป้องกันเยาวชนจากการพนัน.

ชีวิตประจำวันไปพนันบอล แต่หากไม่มีเงิน นักเรียนร้อยละ ๗.๕ จะกู้เงินนอกระบบเพื่อใช้เล่นพนันฟุตบอล และแม้รู้ว่าการพนันฟุตบอลเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ผู้เล่นพนันร้อยละ ๒๔.๒ ไม่กังวลที่จะถูกจับดำเนินคดี

๒.๑.๒ ผลกระทบต่อร่างกาย พฤติกรรมติดเกมและการพนัน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น ทำให้ขาดการออกกำลังกาย นอกจากนี้ยังก่อปัญหาอื่นๆ แก่ร่างกาย เช่น ปวดหลัง ปวดคอ แสบตา ตาพร่ามัว ไม่มีสมาธิเรียนหนังสือ หงุดหงิดง่าย

๒.๑.๓ ผลกระทบต่อสมอง (สมองเสียหายถาวร)

องค์การอนามัยโลกกำหนดให้พฤติกรรมติดการพนันเป็นความผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่ง เรียกว่า Pathological Gambling หรือ โรคริดิพนัน อาการคือ แม้ผู้เล่นการพนันจะมีความทุกข์จากการเล่นพนัน แต่ก็หยุดไม่ได้ ยังคงต้องเล่นต่อไป

การพนันส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะด้านสมอง งานวิจัยด้านการแพทย์ระบุชัดเจนว่า การพนันเป็นเกมที่สามารถทำลายสมองของเด็กและเยาวชนได้อย่างถาวร

การศึกษาเรื่อง Neurobiology of the development of motivated behaviors in adolescence: A window into a neural systems model ของ ดร.โมนิก เอิร์นส และคณะ^{๑๖} ชี้ให้เห็นว่า ช่วงวัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่ยังขาดความยับยั้งชั่งใจ เนื่องจากสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดและการตัดสินใจที่ใช้เหตุผล ยังไม่พัฒนาเท่าผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นมักตัดสินใจโดยใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล การพนันเป็นเกมที่ยั่วให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้มาก ไม่ว่าผู้เล่นจะอยู่ในสถานการณ์ที่ได้หรือเสีย ดังนั้นเด็กและเยาวชนจึงเป็นช่วงวัยที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะติดการพนันได้ง่ายและถอนตัวได้ยาก

จากงานวิจัยซึ่งสนับสนุนโดยมูลนิธิสเตรสซิ่ง-สุขภาพจิต ซึ่งเป็นการทบทวนวิชาการเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการพนัน กล่าวถึงการศึกษาของ National Institute of Mental Health สถาบันสุขภาพจิตแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาที่ศึกษาโครงสร้างสมองของวัยรุ่นด้วยการเอ็กซเรย์สมองด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (MRI) พบว่า สมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) จะพัฒนาสมบูรณ์ตอนอายุประมาณ ๒๐ ปี ในช่วงวัยรุ่น สมองสามารถเพิ่มเนื้อสมองผ่านการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในชีวิต และสมองจะมีการปรับโครงสร้าง โดยคัดเซลล์ประสาทและเครือข่ายการเชื่อมโยงบางส่วนที่ไม่ได้ใช้งานทิ้งไป กระบวนการนี้เรียกว่า Pruning ถ้าวัยรุ่นหมกมุ่นหรือติดการพนัน จะส่งผลให้สมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ไม่เพิ่มเนื้อสมอง สมองส่วนหน้าจะไม่พัฒนาอย่างถาวร และยิ่งอาจถูกคัดทิ้งเพราะไม่ได้ใช้งาน ส่งผลต่อระบบคิดและพฤติกรรมที่จะติดตัวไปตลอดชีวิต คือจะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่อดทนรอความสำเร็จ หวังได้เงินมาอย่างง่าย ๆ และรวดเร็ว ขณะที่ในประเทศไทยนั้นจากผลการสำรวจวิจัยของ เอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เรื่องผลประมาณการจำนวนคนที่ตั้งใจเล่นทายพนันบอลและวงเงินสะพัดช่วงบอลยูโร ๒๐๐๘ ในปี ๒๕๕๑ กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนอายุ ๑๒-๒๔ ปีในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑล พบว่าเด็กและเยาวชนเล่นพนันบอลกว่า ๓๗๐,๐๐๐ คน เงินสะพัดกว่า ๕๒๔ ล้านบาท เกือบ ๔๕% ตั้งใจเล่นทายพนันบอลกับโต๊ะบอล เพราะอยากรวยทางลัด และ ๘๓.๘% มองว่าการเล่นทายพนันบอลเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคมไทย

^{๑๖} Ernst M, Romeo RD, Andersen SL. Neurobiology of the development of motivated behaviors in adolescence: a window into a neural systems model. [Online]. Available: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19136024>

ตัวเลขเหล่านี้ยืนยันผลกระทบของการพนัน และหากสังคมยังปล่อยให้การพนันคือปลาน้ำจืด เยาวชนเช่นนี้ จะเกิดอะไรตามมาบ้าง ซึ่งผลกระทบไม่ได้เกิดกับเด็กเยาวชนที่เล่นพนันเท่านั้น แต่ยังกระทบ คนในครอบครัวและความมั่นคงของสังคมในวงกว้างด้วย ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมีมาตรการกำกับ ดูแลการพนันอย่างชัดเจนภายใต้วัตถุประสงค์สำคัญ ๓ ประการคือ เพื่อสร้างหลักประกันว่าการพนันจะไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ผู้ที่เข้าไปเล่นการพนันจะได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม และสุดท้ายซึ่งสำคัญ ที่สุด เด็กและผู้ด้อยโอกาสต้องได้รับการคุ้มครองมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนัน ^{๑๗}

๓. บทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ตามกฎหมายปัจจุบัน

จากการทบทวนกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีกฎหมายที่ระบุถึงอำนาจในการจัดการการพนัน ดังนี้

๓.๑ การกำหนดมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ไม่ให้เกี่ยวข้องกับการพนัน ซึ่งมีการระบุ ถึงการห้ามเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีเล่นการพนันในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.๒๕๗๘ การ คุ้มครองเด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไม่ให้เล่นการพนันและเข้าถึงพื้นที่ที่จัดให้มีการพนันตามพระราชบัญญัติ การคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖

๓.๒ มาตรการเกี่ยวกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ได้แก่ มาตรการการกำกับดูแลผู้ได้รับใบอนุญาต ให้บริการโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ให้ดูแลผู้ใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไปใช้โดยมิชอบทำลายศีลธรรม อันดีของประชาชน ตาม พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.๒๕๕๓ และพระราชบัญญัติประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.๒๕๕๔

๓.๓ การห้ามโฆษณาประชาสัมพันธ์ เชิญชวนคนเล่นพนัน ตาม พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ๒๕๗๘ และ การกำกับดูแลมิให้มีการออกรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีของประชาชน หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน อย่างร้ายแรงพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และการ กำกับดูแลการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ตาม พ.ร.บ. จัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ.๒๕๕๐

๓.๔ การปราบปรามการจัดให้มีการพนันที่ผิดกฎหมาย และการพนันออนไลน์ ซึ่งมี เป็นบทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และในปัจจุบัน กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง ที่ได้มีการดำเนินการติดตามจับกุมการพนันออนไลน์

๓.๕ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการพนันผิดกฎหมาย สำนักงาน ปปง.มีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการกับเจ้ามือพนันออนไลน์ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ แต่มีข้อ ติดขัดในทางกฎหมายและการสืบสวนสอบสวนเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการพนันผิดกฎหมาย

^{๑๗} ผาสุก พงษ์ไพจิตร,สังลิก วิริยะ รังสรรค์,นวลน้อย ตรีรัตน์,กนกศักดิ์ แก้ว เทพ. (๒๕๕๒) อุตสาหกรรมการพนัน ไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และ มาเลเซีย. หน้า ๒๓

๔. สภาพปัญหาต่อการจัดการการพนันของประเทศไทย

๔.๑ ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานในเรื่องการพนัน พบว่าหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ตาม พ.ร.บ. การพนัน พ.ศ.๒๕๓๘ คือ กระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานรักษาการตามกฎหมาย ยังมีได้ทำงานเชิงรุกเพื่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาผลกระทบจากธุรกิจพนันผิดกฎหมาย รวมถึงกรณีพนันออนไลน์

๔.๒ ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายที่ล้าสมัย เนื่องจาก พ.ร.บ. การพนัน พ.ศ.๒๕๓๘ มีเนื้อหาและบทลงโทษที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การพนันในปัจจุบัน เช่น ปัญหาการปรับใช้ฐานความผิดกับบทลงโทษที่เหมาะสมระหว่างผู้จัดให้เล่น และผู้เล่น บทลงโทษที่ล้าสมัยอัตราการลงโทษที่ต่ำมาก ย้อนหลังไปกว่า ๘๐ ปี จึงไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน และไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการเล่นพนันที่เข้มข้นเป็นการเฉพาะ

๔.๓ ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย การไม่มีกลไกการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการพนันที่ผิดกฎหมายขาดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของราชการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่น โดยเฉพาะการทำงานกับภาคประชาชน

๔.๔ ปัญหาการตีความและการปรับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของพนันออนไลน์ โดยเฉพาะความสับสนถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

๔.๕ ปัญหาในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ร่าง พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ซึ่งรัฐบาลชุดนี้มีมติรับหลักการในช่วงมหาอุทกภัยปี ๒๕๕๔ และกำลังอยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่มีบทบัญญัติที่เป็นมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่แตกต่างจาก พ.ร.บ.การพนัน ๒๕๓๘ แต่อย่างไรก็ดี กล่าวคือในร่าง พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. มาตรา ๑๓ ยังอนุญาตให้เยาวชนหรือผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี สามารถเล่นพนันประเภทสลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หรือล็อตโต้ (lotto) ได้ เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนอายุ ๑๕-๑๘ ปี สามารถซื้อหวยได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง เพราะกฎหมายในหลายประเทศมีบทบัญญัติห้ามเด็กในวัยดังกล่าวเล่นพนันในลักษณะนี้ จึงไม่ควรมีบทยกเว้นตามมาตรา ๑๓ อีกทั้งร่าง พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามการโฆษณา การเชิญชวน หรือการส่งเสริมการเล่นพนันหรือธุรกิจพนันที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก เยาวชน หรือบุคคลทั่วไป ซึ่งในกฎหมายการพนันในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญในเรื่องนี้ มีการบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน และมีบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น กฎหมายอังกฤษ กฎหมายออสเตรเลียในหลายมลรัฐ เนื่องจากมีผลเสียต่อประชาชนทั่วไปอย่างมาก ทำนองเดียวกันกับการห้ามโฆษณาบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้

๕. บทบาทของผู้ภาควิชาการ ภาคสังคม และการดำเนินการในประเทศไทย

๕.๑ มูลนิธิสตรี-สฤทธิวงศ์ดำเนินงานขับเคลื่อนสังคมและนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาจากการพนัน ภายใต้โครงการการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดภัย โดยรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพนันรวม ๑๗ ชุดการศึกษา พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ๕ ประเด็น คือ การพนันออนไลน์ การพนันผ่านทางบริการส่งข้อความสั้น (SMS) การพนันทายผลการแข่งขันฟุตบอล การจำหน่ายสลากด้วยเครื่องอัตโนมัติ (หวยออนไลน์) การบริหารรายได้จากสลากกินแบ่งรัฐบาล และถอดบทเรียนชุมชนจัดการการพนัน ๒๑ ชุมชน รวมทั้งพัฒนารูปแบบการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และโครงการขับเคลื่อนสังคมและนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาจากการพนันเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และสร้างความชัดเจนในนโยบายเพื่อลดผลกระทบของการพนันในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๕.๒ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน (Center for Gambling Studies) อักษรย่อ CGS เพื่อศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้และจัดการความรู้ที่อยู่ภายใต้บริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้เพื่อให้เกิดการผลักดันมาตรการและกลไกในการควบคุมปัญหาการพนัน

๕.๓ เครือข่ายรณรงค์หยุดพนัน เครือข่ายเด็กรุ่นใหม่ไม่พนัน และมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อสร้างกระแสถึงผลกระทบของการพนันในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ถึงปัจจุบัน

๕.๔ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้สื่อสารและรณรงค์กับสังคมถึงผลกระทบของการพนันผ่านสื่อรณรงค์ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน

๕.๕ ชุมชนจัดการตนเองในการดูแลแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน ที่ผ่านมาสักสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้สนับสนุนเชิงนโยบายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดสนับสนุนนโยบายการจัดงานบุญประเพณี งานศพ ปลอดภัย ปลอดภัย การพนัน

๕.๖ กระทรวงมหาดไทย ดำเนินนโยบายลดอบายมุข สร้างสุขให้สังคม โดยสั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ประชุมมอบนโยบายแก่นายอำเภอ ผู้กำกับการสถานีตำรวจ เจ้าพนักงานสรรพสามิต สาธารณสุขจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด พาณิชย์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตรวจตราเข้มงวดกวดขันสถานบริการ และร้านจำหน่ายสุรา รวมถึงกวดขันแหล่งอบายมุขอื่น ๆ ที่มีผลเอื้อต่อปัญหาเสพติด บ่อนการพนัน ตู้ม้า แหล่งมั่วสุ่ม หอพัก ร้านจำหน่ายสุรา โดยเฉพาะร้านจำหน่ายรอบสถานศึกษา

๖. ข้อเสนอทางออกของการจัดการปัญหา

๖.๑ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพนันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมีการระบุถึงการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนันอย่างชัดเจน

๖.๒ ภาครัฐต้องจัดทำสถานการณ์เยาวชนกับการพนัน โดยทำการสำรวจปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนไทยในระดับชาติ^{๑๔} (National Survey) โดยสุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนและครอบครัวจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อให้ทราบสภาพการณ์ปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ และจำนวนที่แท้จริงของเด็กและเยาวชนไทยที่เล่นการพนันทุกชนิด ชนิดของการพนันที่เป็นที่นิยมในเด็กและเยาวชนไทยในช่วงวัยต่าง ๆ ปัจจัยที่ชักจูงให้เด็กและเยาวชนเข้าเล่นการพนัน และปัจจัยที่เด็กและเยาวชนอาจตัดสินใจเลิกเล่นการพนัน อัตราการติดพนันและความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนไทยที่มีแนวโน้มจะติดพนันในอนาคต และความตระหนักรู้ในเด็กและเยาวชนและครอบครัวเกี่ยวกับอันตรายของการพนันที่มีต่อปัจเจกบุคคลและต่อสังคม โดยมีการนำเสนอและเผยแพร่ผลการสำรวจสู่สาธารณะในรูปแบบที่เหมาะสม อย่างกว้างขวาง และเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญในการจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาการพนันในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต่อไป

๖.๓ รัฐต้องสนับสนุนหน่วยงานรัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน รวมถึงกองทุนที่มีศักยภาพที่จะดำเนินการด้านเด็กและเยาวชน ให้ดำเนินการจัดทำชุดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการพนันในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มอ่อนไหวเปราะบาง เช่น เด็กและเยาวชน พร้อมกรณีตัวอย่างจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ และรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวผ่านสื่อและกิจกรรมทุกรูปแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของเด็กและเยาวชนในแต่ละชุมชน

๖.๔ หน่วยงานรัฐและกองทุนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนควรร่วมกันสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียน และวันหยุด ของเด็กและเยาวชน ให้หลากหลาย เพียงพอ เหมาะสมกับวัย และความต้องการของแต่ละชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันทุกรูปแบบ

๖.๕ กำหนดประเด็นเยาวชนกับการพนันเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อรณรงค์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและให้เห็นถึงอันตรายที่มาจากการพนัน และให้สังคมตระหนักถึงปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนที่นับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้น โดยประกาศอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะให้ปัญหาการพนันเป็นปัญหาสาธารณสุข (Public Health Issue) ของประเทศที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง และประกาศให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้พัฒนาแผนระดับชาติในการต่อสู้กับปัญหาการพนัน โดยมีการจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ทั้งยังต้องสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพนันและเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ร่วมสมัครใจนำเสนอกิจกรรมรณรงค์เพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนันอย่างเป็นรูปธรรมและประเมิณผลได้ เช่น กำหนดวันหยุดปัญหาการพนันแห่งชาติ จัดประกวดสื่อโฆษณาณรงค์ต่อต้านการพนันที่ไม่รับผิดชอบและสร้างปัญหาแก่สังคม จัดประกวดเรียงความในระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการพนันซึ่งเป็นภัยร้ายใกล้ตัว เป็นต้น เนื่องจาก

^{๑๔} ดร.ธีรรัตน์ พันทวี วงศ์ธนะอนุเนก. (๒๕๕๖) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนในประเทศไทย.

มาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารพ่นใดๆ จะประสบความสำเร็จได้ หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมที่มีต่อปัญหาคารพ่น และอันตรายจากการพ่นที่มีต่อเด็กและเยาวชนได้ เนื่องจากมีงานวิจัยในหลายประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ พบว่าปัจจัยที่มีผลทำให้เด็กและเยาวชนไม่เล่นพ่นคือ การตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากการพ่น (ร้อยละ ๑๔) และปัญหาการเงิน (ร้อยละ ๑๒) โดยผู้หญิงจะกลัวอันตรายจากการพ่น และผลกระทบต่อครอบครัวมากกว่า ในขณะที่ผู้ชายอ้างถึงการที่รู้ว่าโอกาสชนะมีน้อยเป็นเหตุผลที่ทำให้เลิกเล่นพ่น นอกจากนี้ ยังพบว่า ร้อยละ ๑๑ ของเด็กและเยาวชน รู้สึกว่าการโฆษณาที่แสดงให้เห็นถึงอันตรายจากการพ่น หรือการลดการโฆษณาการพ่นโดยผู้ประกอบการ และการให้ความรู้แก่สาธารณะ มีผลต่อการตัดสินใจในการที่จะไม่เล่นการพ่น

๖.๖ รัฐควรใช้แนวทางบริการสาธารณสุข (Public Health Service Approach) เป็นแนวทางในการออกแบบมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารพ่น โดยไม่มองปัญหาคารพ่นว่าเป็นแค่เพียงปัญหาสุขภาพของตัวบุคคลและครอบครัวเท่านั้น แต่มองว่าปัญหาคารพ่นเป็นปัญหาของชุมชนโดยรวม เนื่องจากมีผลการวิจัยของ สหราชอาณาจักรที่พบว่า “ในทุกหนึ่งคนของผู้มีปัญหาการพ่น จะมีคนที่ได้รับผลกระทบ ๘ คน” เช่นเดียวกับกับปัญหาสาธารณสุขอื่นๆ เช่น ปัญหายาเสพติดและปัญหาการติดสุรา ซึ่งแนวทางดังกล่าวให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาคารพ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในระยะเริ่มต้น (Early Intervention) เป็นหลัก

๖.๗ รัฐควรเพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวกับการสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารพ่นในเด็กและเยาวชนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นการรับประกันว่ารัฐจะส่งเสริมและสนับสนุน และกิจกรรมที่จะนำไปสู่การสร้างสุขภาวะที่ดีให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน และส่งเสริมให้สังคมไทยมีค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพ่นอันถือเป็นอบายมุขที่นำเด็กและเยาวชนไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ ที่รุนแรงและหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากปัญหานี้มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในระดับนานาชาติที่มีการยอมรับว่าเป็นปัญหาสาธารณสุขของชุมชนและสังคมโดยรวม

๖.๘ รัฐควรใช้วิธีการพัฒนาให้โรงเรียนมีบทบาทในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาการพ่น ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการของไทยจึงควรจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพ่นและปัญหาการพ่นเป็นหลักสูตรในโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นต้นไป โดยมีการบูรณาการเข้ากับหลักสูตรการศึกษาที่มีอยู่ โดยเป้าหมายของหลักสูตร คือ

- ต้องทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการพ่นอย่างเป็นจริงและมีเหตุผลมากขึ้น
- มุ่งเน้นให้เห็นถึงอันตรายที่มาจากการพ่น
- มุ่งสร้างทักษะในการตัดสินใจเชิงบวก
- มุ่งสร้างทักษะการตอบปฏิเสธ
- มุ่งสร้างค่านิยมที่ดีและถูกต้องในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม
- มุ่งสร้างการรับรู้ถึงบริการความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้บริการแก่ผู้มีปัญหาการพ่น

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันตั้งแต่ต้นน้ำ อันถือเป็นการฉีดภูมิคุ้มกันให้สังคม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนอยู่กับการพ่นแบบรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน เนื่องจากผลการศึกษาชี้ว่าการเข้าไปข้องแวะกับการพ่นใน

วัยเด็กเป็นหนึ่งในปัจจัยเสี่ยงที่เด็กจะมีปัญหาการพนันในอนาคต ผลการศึกษาอื่นๆ หลายชิ้นก็ชี้ว่าผู้ใหญ่ที่มีปัญหาติดการพนันขั้นรุนแรงเริ่มเล่นการพนันเมื่ออายุน้อย (๙-๑๐ ปี) ทำให้สรุปได้ว่า การให้การศึกษาดังนี้ มีความสำคัญต่อการป้องกัน (Early Education a key to Prevention) และการทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจถึงอันตรายที่มากับการพนัน ส่งผลให้นักเรียนไม่มองว่าการพนันเป็นเรื่องปกติในสังคม

๖.๙ จัดตั้งกองทุนเพื่อทำหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชน โดยคณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย ผู้แทนที่มีที่มาจากทุกภาคส่วนในสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งจากภาครัฐ ผู้ประกอบกิจการพนัน ภาคประชาชนที่เป็นเครือข่ายรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชน นักเศรษฐศาสตร์ นักจิตวิทยาเด็กและเยาวชน นักกฎหมาย แพทย์ด้านเด็กและเยาวชน นักวิชาการ และนักสังคมสงเคราะห์ โดยได้รับการจัดสรรเงินทุนที่ได้จากรายได้ของกิจการการพนันในประเทศ อย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ไปสนับสนุนหน่วยงาน/กิจกรรมที่ให้บริการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนในทุกรูปแบบ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐ และผู้บริการสาธารณสุขในเรื่องที่เกี่ยวกับการพนันในเด็กและเยาวชน ทั้งในระดับรัฐและระดับท้องถิ่น

๖.๑๐ จัดตั้งศูนย์ประสานงานเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การพนัน เพื่อบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ๔ หน่วยงานหลักคือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศฯ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานสนับสนุนคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ไทย กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น

๖.๑๑ รณรงค์เผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโทษของการพนันให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน และออกมาตรการป้องกันการเล่นพนันของเด็กและเยาวชน โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่าง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น

๖.๑๒ สภาวิชาชีพด้านสื่อมวลชนควรจัดทำมาตรการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชน ทั้งทางด้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ในเรื่องการควบคุมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การเชิญชวน ประชาชนเล่นพนัน

๖.๑๓ เด็กและเยาวชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาการพนันโดยตรง จึงต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการป้องกัน ต้องได้รับความรู้เรื่องการเท่าทันการพนัน การป้องกันตนเองจากพิษของการพนันอย่างต่อเนื่อง การเฝ้าระวังและการแจ้งปัญหา และการได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ให้สามารถมีภูมิคุ้มกันได้อย่างสอดคล้องกับวัยและบริบททางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคม พงษาพิทักษ์ และ วิโรจน์ ศรีศิริชัย. **บทบาทและอิทธิพลของนักพากย์ฟุตบอลและคอลัมน์ฟุตบอลที่มีต่อการเล่นพนันฟุตบอลของเยาวชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๕.
- ธีรรัตน์ พันทวี วงศ์ธนะอนเนก. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในเด็กและเยาวชนในประเทศไทย**. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๖.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร,สังสิต วิริยะรังสรรค์,นวลน้อย ตรีรัตน์,กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **อุตสาหกรรมการพนัน ไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และมาเลเซีย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๕๒
- พงศธร จันทรศรี. **ข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะประเด็นการเสี่ยงโชคทาง SMS**. โครงการขับเคลื่อนสังคมและนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาการพนัน. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๖.
- พินิจ ลากธนานนท์ และคณะ. **การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย**.รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.๒๕๕๔
- ไพศาล ลิ้มสถิตย์. **การพนันออนไลน์ การขายผลฟุตบอล การเล่นเกมออนไลน์: ปัญหาในการปรับใช้ พ.ร.บ. การพนัน พ.ศ. ๒๕๓๘**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดพนัน มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๕.
- ไพศาล ลิ้มสถิตย์. **เปิด ปม เป็น อยู่ คือ พนันออนไลน์ สังคมไทยยุคไร้พรมแดน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๕.
- ไพศาล ลิ้มสถิตย์. **การศึกษาทบทวนการจัดการปัญหาการพนันและผลกระทบทางสังคม**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดพนัน. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๕.
- วิชญ์ วงศ์สินศิริกุล. **เกมพนันออนไลน์ หายนะเกมที่ต้องควบคุม**, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๔
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **รายงานการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๑**. [Online].Available: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/child51/childRep51.pdf>
- สังสิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, **เศรษฐกิจการพนัน ทางเลือกเชิงนโยบาย**. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๖
- สุธาสินี ทองลิ้ม. **ทำไมต้องป้องกันเยาวชนจากการพนัน**. โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดพนัน. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๕.
- สุพร อภินันทเวช. **เยาวชนกับการพนันในมุมมองของจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดพนัน มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. ๒๕๕๕ .
- Chuck Humphrey. **The Gambling Law-US** [Online]. Available: <http://www.gambling-law-us.com/>
- Ernst M, Romeo RD, Andersen SL. **Neurobiology of the development of motivated behaviors in adolescence: a window into a neural systems model**. [Online]. Available: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19136024>

ศูนย์ข้อมูลและนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาจากการพนัน

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

๑๑๖๘ ซอยพหลโยธิน ๒๒ ถนนพหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๑๑-๕๘๓๓ โทรสาร ๐-๒๕๑๑๑-๓๕๘๓

Email: icgp@thainhf.org

เว็บไซต์: ศูนย์ข้อมูลนโยบายสาธารณะเพื่อลดปัญหาจากการพนัน <http://www.icgp.thaissf.org>